

**CL. V. Ioannis Wamesii, I. C. Celeberrimi, In Academia
Lovaniensi Antecessoris Primarii, Responsorum Sive
Consiliorum De Iure Pontificio Tomus ...**

Wamesius, Johannes

[S.l.], 1643

De Testamentis. Consilium CCCCIV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98716](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98716)

primâ testatione consumatur. Suspicionem nobis augeat, quod Socinus referat, in præfatione d. consil. 89. in ea causa etiam consuluisse Carolum Ruinum, Franciscum Curtium, & alios plures clarissimos Doctores Italiæ; quodque factâ diligentia nusquam in magna multitudine consiliorum Ruini, & Curtii, talia eorum consilia invenire non potuerimus. Ita ut verosimile sit Auctoribus ipsis in decisione veritatis displicuisse sua responsa, eaque non pro consilijs, sed pro allegationibus habuisse. Concludimus itaque, sublatâ priore, posteriori dispositioni standum esse.

De Testamentis.

S V M M A R I V M.

Facultas testandi Religioso concessâ.

1. Monachus etiam Episcopus & Cardinalis testamentum facere non potest.
2. Monacho dare potest Papa licentiam testandi.
3. Signatura nuda Papæ literis non expeditis executionem non habet.
4. Resura in instrumentis an vitiet.
5. Limitata concessio limitatum producit effectum.
6. Liberti testamentum ultra bellum non valet.
7. Consanguinitas sola non facit legatum pium consanguineo relictum.
8. 12. Licentia testandi à Principe concessa quid operetur.
9. Princeps secularis an Monachum testabilem facere possit.
10. Licentia testandi non cõceditur cum præiudicio tertii.
11. Episcopus Monachus acquirit Ecclesiæ.
13. Princeps non præsumitur spiritualia usurpare velle.
14. 16. Revisionis vel supplicationis remedium an intendendum.
15. Legata non debentur quæ vires patrimoni excedunt.

CONSILIUM CCCIV.

REVERENDISSIMVS quondam Dominus Antonius Havetus Episcopus Namurcensis, ex ordine Mendicantium Fratrum Prædicatorum ad Episcopatum promotus & assumptus, impetravit à Sede Apostolica licentiam testandi de bonis per eum acquisitis, usque ad summam trium millium ducatorum; idque sub simplici signatura literis desuper non expeditis. Quâ licentiâ sic ad prædictam summam restrictâ, obtentâ, impetravit quoque à Regia Catholica Majestate licentiam testandi sine ulla restrictione, sed suppressâ mentione, quod esset Monachus in ordine Mendicantium. Quibus inculgentiis, seu licentijs sic impetratis, fecit testamentum, in quo de dictis acquisitis bonis, diversis personis, & in diversas causas legando, excessit dictam summam trium millium ducatorum ultra dimidium; præsertim legando redditum ducentarum librarum Margarete filia fratris sui. Queritur, an in excessu subsistat dictum testamentum?

Facilis & expedita est ad hanc questionem responsio, quoad limitatam illam licentiam Papalem. * Nam manifesta est iuris dispositio, quod Monachus post ingressum religionis, non possit facere testamentum; id prohibente non tantum Canonico, c. 2. De testam. sed etiam civili iure, Auth. Ingressi C. De sacros. Eccles. usque adeo ut contrariâ consuetudine aliud induci non possit, Bald. in d. Auth. Ingressum. 2. nec auctoritate Su-

perioris, cui Monachus subest, id ei permitti: ut nec ex auctoritate aut consensu patris filiusfamilias testamenti factionem acquirit, l. Qui in potestate De testam. Anchar. consil. 82. Dicta facti narratio nu. 3. Ratio enim & regula (ut inquit Socinus, Consil. 13. Præfens consultatio nu. 2. vol. 1.) repugnant huic contrariæ concessioni; rationem autem nulla consuetudo vincit, l. 1. C. Quæ sit longa consuetudo. Et regula Monacho non tantum bona, & bonorum capacitatem, præsertim in ordine Mendicantium, adimit; sed etiam omne velle & nolle, c. Cum ad monasterium De statu monach. Clem. Extui de verb. signif. ut nec de cappâ suâ nec de Breviario suo testari possit, Zabarella consil. 17. Circa primum nu. 6.

Et hæc quidem non tantum in simplici Monacho obtinent; verumetiam in eo, qui in monachatu ad Episcopatum assumptus est. Nam cum per Episcopatum non desinat esse Monachus, & quantaxat eximatur à jurisdictione & obedientia sui Superioris; & sic quicquid acquirit non sibi, sed Ecclesiæ, ad quam assumptus est acquirit, can. 1. XVIII. q. 1. can. De monachis xv. q. 1. & ibi gloss. Rubens consil. 160. Viso eleganti, Alex. consil. 32. Visa concessione nu. 8. vol. 5. ex accedente Episcopatus dignitate nihilo magis habet testamenti factionem, etiam si ultra Episcopatum Cardinalis efficeretur, Baldus & Castren. in Auth. Licentiam C. De Episc. & cleric. Bertachinus in tract. de Episcop. in 4. parte quarti libri n. 5. Ioannes de Imola in l. Si quis mori bona §. si servus in fine De acquir. hered. * Hoc interim receptum est, quod, ut cuicumque simplici, ita etiam Episcopo Monacho per Papam concedi possit, testamenti factio, rarius quidem indefinitè omnino libera de omnibus bonis, frequentius verò cum limitatione & restrictione ad certam quantitatem, doct. in d. Auth. Licentiam, & in d. Auth. Ingressi, latissime Socinus d. consil. 13. Ioannes Dilectus in arte testandi tit. 1. cautela 4. Quotidianus Mandosius in praxi signaturæ gratia tit. de licentiâ testan. Cujus generis est hæc licentia, quam præfatus Reverendissimus Episcopus Namurcensis obtinuisse dicitur.

In cuius tamen usu in proposita questione difficultas incidit, an valeat, non ex defectu potestatis ej. s. qui concessit, de qua dubitatio nulla est: sed ex defectu formæ; quod proponatur illam sub nuda signatura, literis Apostolicis desuper non expeditis, impetratam esse; ideoque dicto Domino Episcopo, ejusque testamento non iurargari; propter regulam Cancellariæ Apostolicæ, quod nulli suffragetur dispensatio Apostolica nisi literis confectus, vel in forma vel saltem per breve, Ioannes Staphileus in tract. de literis gratia tit. de rescript. pr. Apostolicis §. post commissiones nu. 14. & quod secundum signaturam nudam judicari non debeat, nisi literis expeditis. Nam nuda signatura res informis est; quasi sub ea conditione signatura Papæ supplicationi adiciatur, si & cum literæ debite desuper expeditæ erunt, ideoque effectum non habet; quasi sine literis expeditis gratia probari non possit, & sic nudæ signaturæ usus nullus sit, l. 1. d. Gomes ad leg. Can. de non indicando in x. form. supplicat.

Et in proposito quidem minus, ob id quod in facto proponatur, quod hæc nuda signatura in papæ scripta resuras habeat, quæ solent omnia instrua-

instrumenta in suspicionem trahere; c. *Inter dilectos* De fide instrum. c. *Licet* De crimine falsi. Sed quoniam non omnis rasura semper nocet, c. *Ex literis* De fide instrum. nec id discerni, nisi oculorum adminiculo potest, c. *Ex conscientia* De crimine falsi; in hac dicta signaturæ oppugnatione, donec ipsam signaturam viderimus, non subsistendo, sed præsupponendo quod rasura talis sit, quæ non noceat, & quod eadem signaturæ ad subsistentiam huiusmodi gratiæ dispensationis sufficiat, ut interdum sufficere potest, *Gemin. consil. 106. Super dicto nu. 6.* ad propositæ questionis decisionem progrediendo, dicimus, prædictum testamentum in excessu prædictæ summæ trium millium ducatorum non valere. Ut enim pro toto non valeret, si nullā huiusmodi licentia obtenta testamentum fecisset, ut iam diximus; ita valere non potest ultra, quam ei per hanc indulgentiam permillum est. * Limitata enim gratia huius concessionis limitatum producit effectum; l. *In agris* De acq. rer. dom. l. *Et habent* De precario. Unde cui permittitur iudicandi potestas ad certam summam, non potest de maiore cognoscere; l. *Si idem tam eodem* De iurisdic. omnium iudic. §. *¶* *indicare in Auth. de defensor. civitat.* & permisso donandi sine necessitate infirmationis usque ad quingentos aureos facit, ut maioris summæ donatio sine infirmatione in excessu non valeat, l. *ancimus* C. De donat. Atque ita cui est facta gratia testandi ad certam summam, curare debet, ut intra eam consistat, & nullo modo excedat, *Joan. de bene. consil. 61. Tota difficultas*, *Cajeren. vol. 2. consil. 273. Ad primum respondetur* c. *consil. 283. Ad primum respondetur*: nam vitatur excessus, quamvis is non vitiet id, quod intra modum permillum est. * Quomodo in testandi licentia, quam lex licito patronum habenti, concedit usque ad bessem bonorum suorum, ut patrono reliquus triens supersit, facit, ut testamentum liberti ultra bessem non valeat; ideoque patronus trientem, non per bonorum possessionem contra tabulas, sed ex constitutione §. *sed nostra in fine Inst. de facul. lib. per conditionem ex lege*, quasi in ea parte libertus intestatus sit, iure patroni petere debet. Quod constituto sequitur, quod supra mentionatum legatum redditus ducentarum librarum, nullus sit momenti, si pia legata in dicto testamento relicta absorbant dictam summam trium millium ducatorum. Sin autem non absorbant, valebit non in totum, sed tantum pro rata dictæ restantis summæ; ad quam concurrunt quotque alii legatarii; & quatenus in huiusmodi non potest legatis excessus ultra hanc restantem summam reperitur, ex omnibus pro rata detractio seu defalcatio fiet. Ut sit in lege alcidia in detrahenda quarta parte bonorum, si testator ultra dotantem legavit, non ex uno dumtaxat, sed omnibus legatis, quæ privilegium adversus hanc legem non habent, l. *2. C. Ad legem Falcid.* * Quæ detractio, aut defalcationem, non impedit illa consideratio, quod conjunctæ personæ, hoc est fratris filia hic redditus sit legatus; nam & ipse frater in eo, quod frater ei legavit, Falcidiam pateretur, l. *Si mortui* C. *Ad legem Falcid.* Sola enim consanguinitas sufficiens causa

Conf. *Wameli. l. om. l. 1.*

non est ad impediendum Falcidiam, *Tiraquel. de pia causa in præfat.* Sanè si pro anima sua, vel propter Deum, sub commemoratione vel respectu veræ paupertatis, dictæ nepti factum est hoc legatum, adnumerari debet aliis piis legatis, & cum illis concurrere; & si per illius concursum deprehendatur excessus ultra dicta tria millia ducatorum, patietur detractio cum aliis piis legatis: quia nulla legata, quantumcumque pia, ultra vires bonorum defuncti, effectum habere possunt, l. *1. §. Si is qui Ad S. C. Trebellian.* De qua detractio facienda, vel non facienda, aut de admittendo, aut non admittendo concursu huius legati redditus ducentarum librarum, certius loqui possemus, si testamentum ipsum, vel illius exemplum nobis exhibitum fuisset; nam ex illius lectione, certiore iudicio resolvitur, an hoc legatum pietatis privilegio gaudere debeat, vel intra limites dictæ licentiæ Papalis (quam etiam non vidimus) contineatur.

Porro hunc excessum ultra dictam summam trium millium ducatorum, utilem facere non potest, nec sustinere superius mentionata indulgentia, seu licentia à Principe impetrata: nam secundum ea, quæ proponuntur, hæc asserta licentia ex surreptionis vitio est omnino nulla; ob id, quod in forma communi impetrata sit, non expressis statu, qualitate, & conditione ipsius impetrantis; quod scilicet esset Monachus, Religiosus ordinis Mendicantium, & quod ob id ex iuris tam civilis quam Canonici dispositione, testamenti factionem non haberet.

Est enim Princeps per huiusmodi concessionem liberæ testamenti factionis, censetur testabilem facere eum; qui alioqui, propter statum & conditionem suam, activè intestabilis est; & in eo, qui aliàs testabilis est, remittere dumtaxat testamentorum à iure, vel consuetudine præscriptas solemnitates, l. *Si quando & ibi Gloss. in verb. Conceditur* C. *De inoff. testam.* *Bald. in l. Si mutus D. De testam.* in dubio tamen verosimile non est, quod per huiusmodi concessionem Princeps velit testabilem facere, qui ipso iure intestabilis est; si in supplicatione pro impetranda hac licentia qualitas huiusmodi intestabilitatis expressa non est: non enim præsumitur in dubio Princeps contra ius quicquam concedere velle, l. *Rescripta* C. *De precib. Imper. offer.* Ita ut hæc concessio non tollat vitium intestabilitatis, sed ob illud bonâ fide non expressum, gratiofa concessio fiat omnimodò nulla, c. *Super literis*, c. *Proponente* De rescript. *Geminian. consil. 63. Dubia superscripta*; præsertim quia hæc activa intestabilitas, in qua fuit dictus Reverendiss. D. Episcopus, nullâ ratione quoad eam tollendam, sit in potestate Imperatoris, Regis, aut alterius Principis, superiorem non recognoscentis.

Primum ex eo, quod persona dicti Reverendissimi Dom. Regiæ Majestati subiecta non fuerit, nisi ratione supremæ protectionis, sed Ecclesiæ & Religioni, cui ut mancipium ratione servitutis domino, subiectus fuit; ideoque illius persona per quodcumque privilegium aut gratiam Prin-

cipis habilitari non potuerit; ut nec legitimari, *c. Per venerabilem & ibi DD. Qui filii sint legitimi*. Præsertim quia hæc habitatio non potuerit fieri sine violatione religionis & juris spiritualis, hoc est sine relaxatione regulæ, cui Monachus ex professione obstrictus est; ut nec bona habere possit, nisi ex permissu superioris administrativè; nec de iis testari, *d. c. 2. De testib. d. Auth. Ingressi*. quæ regula, cum spiritualis sit, potestati sæcularis Principis nullâ ratione subiecta est; imò nec in libera ordinaria potestate summi Pontificis, *c. Cum ad monasterium in fine De statu monach.*

Cum igitur nulla sit præsumptio, quod Princeps præsertim tam Catholicus, voluerit manum iniicere religioni; nulla quoque præsumptio est, quod hanc licentiam testandi dicto Reverendiss. Domino Episcopo concessurus fuisset, si monachalem suum statum supplicando expressisset.

- 10 Secundò ex eo, quod Princeps non præsumatur huiusmodi gratiam concedere in præiudicium tertii, *in d. l. Rescripta C. De precib. Imp. offer. Princeps concedendo pupillo (non factâ fortè mentione impuberis ætatis) testandi facultatem, quam lex illi denegat, §. præterea Institut. Quib. non est permiss. fac. testam.* non valet concessio; quia sit præiudicium iis, qui sanguine eum proximè contingunt, quique eò moriente in impubere ætate ab intestato ad ejus bona perventuri erant, *vide Bald. in Authent. Licentiam C. De Episc. & cler. Ioan. Bapt. Ferrer. consil. 118.* Ita quoque in proposito non potest valere hæc Episcopis indulgentia in præiudicium dictæ Ecclesiæ Namurcensis, apud quam bona, per dictum D. Antonium acquisita, omnino permanere debebant. * Non enim jure proprietatis habet & possidet bona Monachus ad Episcopatum promotus; sed permissivè tantum jure peculii, & administrationis: sine potestate de illis per testamentum seu ultimam voluntatem disponendi, quia quod sic acquirit jure proprietatis, Ecclesiæ, ad quam translatus est, acquirit, *c. 1. De pecul. cleric.* cum in regulari, hoc est Monacho religioso, præsertim ordinis mendicantis, nulla alia præsumptio capi possit in acquisitis per eum, quam quod contemplatione Ecclesiæ non suæ personæ acquisiverit; licet in sæcularibus clericis possit esse respectus vel contemplatio contraria, quod ex suo patrimonio, vel aliundè, non contemplatione Ecclesiæ, acquisierit, *Ioan. de Anania consil. 87. Circa dubium in fine*, & acquisitum sibi pleno jure eum libera disponendi facultate acquisierit; quod in Monachis, qui proprium pleuo jure habere non possunt, *d. c. Cum ad monasterium*, dici non potest. Proinde præsupposito, quod Princeps haberet potestatem, etiam ad testamenti factionem, habilitandum Religiosos seu Monachos (quod tamen in sensum hominis non cadit, non tamen propter indissolubilem nexum, quem professio religionis iniicit, sed etiam ex eo, quod nulla bona, de quibus testari possint, habeant, & in potestate sui superioris sint) nullum tamen effectum haberet huiusmodi habitatio seu licentia testandi, quoad bona, quæ jure proprietatis Ecclesiæ acquisita fuerunt, & acquisita manere debent, *c. 1. De testam.* * Equidem quod vulgò dicitur, Principem, quoad temporalia, seu

bona sibi subiecta, posse etiam Ecclesiasticis personis huiusmodi licentiam testandi concedere, ad Religiosos voto obstrictos, & sic intestabiles effectos, extendi non potest; sed ad eos restringitur, quibus nulla Canonica, vel juris divini prohibitio, quò minus testari possint, aut quibus civile tantum, non spirituale impedimentum, quò minus testari possint, obstat.

Id enim cum jus spirituale concernat, sæcularis Principis nulla est in eo potestas; præterquam quòd alioquin etiam ut in alienam mensuram non potest, ita quoque non præsumitur Princeps saltem suam mittere velle, *c. Venerabilem De electionib. præsertim in præiudicium Ecclesiæ, & successoris in Episcopatu*, cui hic Episcopus obligatus fuit relinquere omnia bona, stante suo Episcopatu acquisita, *d. c. 1. De testam.* salvis dumtaxat dictis tribus millibus ducatorum, de quibus testari potuit ex indulgentia Papæ, cujus est in parte major est potestas quàm Principis, *Bald. in d. l. Rescripta.*

Nec ad sustinendam hanc licentiam testandi à Regia Majestate obtentam quicquam facit, quòd ex speciali gratia, & ob merita dicti Reverendissimi Domini Antonii dicatur concessa: nam meritum, ut asseritur, nulla est mentio in literis dictæ indulgentiæ, & mentio specialis gratiæ ad potestatem concedentis refertur, quam diximus nullam esse quoad personam vel bona, quorum administrationem idem Reverendissimus Dom. Episcopus habuit; ita ut vitium suppressionis seu surreptionis per suppressionem status monachalis, specialis gratiæ effectum retundat, imò natiuitatem illius impediatur, *Card. Zabarella consil. 31. Cum inter Religiosos n. 4. & consil. 96. Videtur uno n. 1.* Sic ut, omnibus ritè expensis, indubitatum nobis esse videatur, dictum testamentum in excessu, ultra præfactam summam trium millium ducatorum, omnino esse nullum.

Cum itaque hæc se ita habeant, mirantur Reverendissimus Dominus Episcopus Namurcensis modernus, & cum eo Decanus & Capitulum Cathedralis ejus Ecclesiæ, quid in causa sit, cur per sententiam Amplissimi Concilii Regiæ Majestatis pronuntiatum sit, eos non esse receptibiles, nec fundatos in sua oppositione, adversus petitionem Romani mariti dictæ Margarete, petentis Executores prædicti testamenti condemnari, ad traditionem literarum prædicti reditus ducentarum librarum, & de remedio adversus illam sententiam nos consulunt; non quidem Revisionis, quod ut sumptuosum, & periculosum in expectatione alterius sententiæ ab iisdem Iudicibus, reformidare videntur, sed quodcumque alio. Quod sanè non admodum expeditum est: cum, prætermisâ dictâ Revisione, quod unicum ferè remedium est adversus sententiam in huiusmodi supremis Conciliis lata, *Auth. Que supplicatio C. De precib. Imp. offer.* non videamus, quid aliud solidum super sit. Nam ad Regiam Majestatem confugere, pro obtinenda declaratione, seu interpretatione suæ intentionis in concessione dictæ licentiæ testandi, non satis consultum videtur; ob id, quòd huiusmodi gratia non tam à sua Majestate, tempore concessionis ab his Belgicis regionibus absente, quàm ex auctoritate Concilii,

Concilii, & sic non ex absoluta & suprema potestate, sed ordinariâ sit concessa; illiusque interpretatio ob id ad Concilium pertineat: ideoque verosimile sit, Regem ea de causa aditum, ejus rei tractationem & definitionem remissurum ad idem Concilium, in quo hæc gratia sub nomine Regis concessa est. Ut proinde etiam non satis consultum sit ad Sedem Apostolicam de eâ re deferre querelam; quod verosimile sit Concilium id non passurum, sed adversus quodcumque sive à Papa, sive alio impetratum remedium, concessurum esse literas cassationis. Et quod adversus quodcumque novum, sub quocumque alio Iudice instituentum judicium seu actionem, pars adversa verosimiliter objectura sit exceptionem rei in dicto Concilio judicata; quam Iudex, quamvis Ecclesiasticus, in suo foro rejicere non poterit, *c. fin. De exception. lib. 6.* Quæ tamen exceptio non obstat, si ab aliis legatariis Executores testamenti conveniantur; nam ut res judicata inter alios non prodest alij, qui in lite non fuit, *l. Sapè De re iudic. l. 2. C. Quib. res iud. non nocet*; ita nec exceptionem rei judicatæ tribuit alij, quam qui sententiam obtinuit, *l. 1. C. De except. rei iudic.* Ita ut, propter metum litis, quam alij legatarii pro consequendis suis, quæ excedunt dictam summam trium millium ducatorum, intentare possunt, non inconsultum sit pro parte Reverendissimi Domini Episcopi Iudicem aliquem à Sede Apostolica impetrare, super nullitate hujus testamenti; & interea quam tale rescriptum ex urbe expectatur, auctoritate propria mandare Executoribus, ne cuiquam legatario ultra dictam summam solvant, sed diligenter caveant, ne jurisdictionem Concilii, si illi non subint, ullo modo prorogent; ut factum est in hac causa contra præfatum Romanum, sine quâ prorogatione dictum Concilium non potuisset sic judicare & condemnare: licet aliqui dicta prorogatio secundum terminos juris Canonici nulla sit, *c. Diligenti, De foro compet.* cujus observatio in hujusmodi magnis Conciliis hodie in usu non est.

- 14 Cùm igitur adversus hanc sententiam solum Revisionis remedium superfit, dispiciendum est, an illud fundatum & omnino necessarium sit? Si simpliciter dicti Executores condemnati essent ad tradendum literas hujus redditus, aut declarandum, quod Reverendiss. D. Antonius vigore dictæ licentiæ testandi à Principe impetrata potuerit excedere præscriptam summam trium millium ducatorum, utrumque dicendum esset: quia non posset dicta sententia excusari ab errore, qui eo casu omnino manifestus esset, ob causas & rationes superius deductas; quod dicto Domino Antonio non licuerit nisi usque ad summam trium millium florenorum testari. Verùm cùm ita simpliciter pronuntiatum seu judicatum non sit, sed hoc in sententia præterea additum, quod redditus hic debeat manere subiectus detractioni seu defalcationi, si in liquidatione executionis dicti testamenti competeretur inter legatarios dicti testamenti faciendam esse detractionem pro rata, non audemus confidenter dicere dictam sententiam errorem aliquem continere: ob id, quod hujusmodi reservatio sic accipi possit, quasi faciat significationem, quod idem
- Conf. Wamels. Tom. II.

Reverendiss. D. Antonius limitatam tantum habuerit potestatem testandi ex indulto Apostolico, usque ad tria millia ducatorum; & quod legata pro ea tantum parte effectum habere possint, quatenus sunt intra prædictam summam trium millium ducatorum; & quatenus ultra subiaceant detractioni seu defalcationi pro rata, seu, ut dicunt, per solidum & libram. Quæ detractio seu defalcatio cùm non debeat fieri ex uno tantum aliquo legato, sed promiscuè ex omnibus, quæ privilegium adversus hanc detractionem non habent, *d. l. 2. C. Ad leg. Falcid.* imò etiam adversus privilegiata legata, si illa quoque excedant dictam summam, *d. l. 1. §. si is qui Ad S. C. Trebellian.* ex hac causa non debuit præfato Romano denegari dicti legati ducentorum florenorum præstatio, seu literarum ejusdem traditio; quamdiu per liquidationem executionis non constat totum vel aliquid ex illis, propter excessum ultra tria millia ducatorum, detrahendum esse; sed interea satis est dictis Executoribus, quod idem rediens maneat subiectus dictæ detractioni & defalcationi. Ad exemplum detractionis seu defalcationis faciendæ per legem Falcidiam, propter excessum legatorum ultra dodrantem bonorum; propter quam non differtur legati præstatio, si modo legatarius caveat se restitutum, si plusquam per legem Falcidiam licuit legatum sit, *tit. D. Si cui plusquam per leg. Falcid.* Et hoc sanè respectu rectè per Amplissimum Concilium judicatum esse fateri oportet; nec necessarium erit supplicationis seu Revisionis remedium; sed statim urgeri poterunt Executores testamenti, ut liquident suam executionem, quò mox constare possit, an & quatenus hic redditus dictæ detractioni & defalcationi subiectus erit; ut vel nihil, vel pro rata tantum ejus, quod ultra pia legata reliquum erit, Romano præstetur.

Verùm quoniam in scriptura replicæ Actor¹⁵ significationem facit, quasi præfati Executores in Amplissimo Concilio allegaverint, bona defuncti ad solutionem omnium legatorum non esse sufficientia, eoque respectu idem Actor obtulerit restituere quanto plus competeret sibi relictum esse, quam bonorum vires patiuntur, etiam oblatâ eò nomine cautione; certo iudicio ex his tantum, quæ nobis proponuntur, statuere non possumus, an Amplissimum Concilium reservationem illam in sua sententia adjecerit ratione dicti excessus ultra dicta tria millia ducatorum; an ratione excessus ultra vires bonorum, ultra quas ex nullius testamento legata etiam pia non debentur, *d. l. 1. §. si is qui.* Omnia enim legata, cujuscumque generis sunt, patiuntur hanc detractionem; quæ fit ad eum finem, ut legata reducantur ad vires patrimonii, *Tiraquel. De pia caus. privileg. 26.* Hoc enim sine si ea reservatio adjecta fuisset, manifesta esset significatio, quod ejusdem Amplissimi Concilii sententia præsupponeret, dictum Reverendissimum Dominum Antonium potuisse testari virtute licentiæ Principis, ultra prædictam summam trium millium ducatorum; in quo putamus apertum esse errorem, justamque inde dari causam supplicandi & Revisionis postulandæ.

Cum igitur hoc dubium sit, & in dubio periculosum in alterutram partem aliquid Reverendiss. Domino Episcopo moderno consulere; & ad iudicium Revisionis non nisi plumbeis pedibus, & nisi in manifesto errore, ac plenissima luce boni juris procedendum; consulimus, ut vel per amicos, vel per supplicem libellum dicto Concilio exhibendum petatur dictæ sententiæ in parte illa reservativa declaratio; an Concilium illam intelligat ratione excessus ultra prædictam summam trium millium ducatorum; an ratione excessus ultra vires bonorum, quæ Reverendiss. Antonius in suo peculio habuit & reliquit; ut alterutro cognito, maturo iudicio expendi & resolvi possit, an via supplicationis & Revisionis fundata & necessaria erat. Etenim nobis persuademus, Amplissimos Dominos ex sua humanitate non denegaturos hanc suæ sententiæ in ea parte declarationem. Quod si deprehendatur istam reservationem adjectam esse tantum propter allegationem, quam Domini Executores fecerunt de excessu ultra vires patrimonii; & non propter allegationem, quam fecit Reverendissimus Dominus Episcopus modernus de excessu ultra tria millia ducatorum, ad dicti iudicii maturitatem; necesse erit omnia acta causæ, unâ cum exhibitis scripturis & instrumentis, videlicet signaturâ Papali de licentia testandi, literis licentiæ Principis, & dicto testamento videre; saltem per copiam sic confectam quoad dictam signaturam, ut ex illa deprehendi possit, quæ in parte sit allegata rasura: iis enim non inspectis, periculosum esset de tota causa decisivè aliquid iudicare, ad dictum revisionis iudicium ingrediendum, *l. Incivile De legib.* Etsi enim pleraque quæ pro inefficacia dicti testamēti superius adduximus, certam habeant juris rationem, & per nos pro aliqua prima delineatione adducta sint; ut ex iis Reverendiss. Dominus Episcopus aliquo modo intelligere possit statum huius causæ; certo tamen iudicio per nos huic causæ applicari non possunt, nisi omnibus prædictis actis, & instrumentis saltem per copiam visis; ex quorum inspectione fortè dabitur occasio quærendæ alterius viæ, seu remedij adversus hanc sententiam, quàm supplicationis & revisionis, à qua Reverendiss. Dominus Episcopus non immeritò abhorreere videtur, tum propter sumptuum magnitudinem; tum propter periculum in exitu illius, & incertam spem reformationis, ab iis, qui prioris sententiæ auctores fuerunt; quamvis tamen non desint exempla revocationum per hanc viam plurium sententiarum in diversis Conciliis.

De Testamentis.

S V M M A R I U M.

Legitimæ & Trebellianicæ deductio.

1. Prælegatum quando fideicommissum contineatur.
2. Conditio pro onere sepe accipitur.
3. Substitutionis fideicommissariæ clausula non tantum ad proximam, sed etiam remotam refertur.
4. Trebellianica cum legitimâ detrahi potest.
4. Trebellianica detractio ad heredem transmittitur.
6. 8. Inventarij omisio an impediatur detractio Trebellianicæ.

7. Trebellianicam liberis prohiberi non posse.
9. Testatoris voluntati non parens non habet ex ea positionem.
10. Trebellianica an fructus imputentur.
11. Legitima aut eius supplemento non renuntiatur per generalem approbationem testamenti.
12. Approbatio testamenti an contineat renuntiationem Trebellianicæ.
13. Fideicommissum continet tacite prohibitionem alienationis.
14. Divisione an censetur renuntiatum fideicommissum.
15. Ius quod quis alij dixit servare debet.
16. Hæres Trebellianicam omittere potest.
17. Trebellianicæ deductio voluntati testatoris non repugnat.

CONSILIVM CCCCXV.

IN lite, quæ est coram Venerabili Domino Officiali Leodiensi, inter Domicellam Liliam, relictam viduam quondam Guilielmi de Been, junioris, ex una; & Ioannem de Been cum suis consortibus, ex altera, partibus tria sunt controversiæ præcipua capita. Primum, an domus, quæ cum vineis & orto dicto Guilielmo in paterno testamento prælegata est, veniat in restitutionem fideicommissi, quo universaliter Guilielmus in paterno testamento gravatus est, si sine liberis decederet? Secundum, an in restitutione fideicommissi deducenda sit legitima ac Trebellianica; ut eatenus saltem sustineatur relictum, quod Guilielmus uxori suæ testamento reliquit. Tertium, an Domicella Lilia ex capite defuncti mariti contendendo ad hanc deductionem, dicto testamento paterno contraveniat?

In primo articulo, quamvis multa colorata adferri possent ad averendum onus fideicommissi ab hoc prælegato; in veritatem tamen inquirendo, certius est, hoc prælegatum fideicommissum subiecto comprehendere: quia testator primum prælegavit; deinde fideicommissum subiecit; non quidem de hæreditate aut hæreditaria portione vel parte; quo casu prælegatum velut ab hæreditate separatim non contineretur, *l. Si Titius De leg. 3.* sed de parte ac portione bonorum à testatore relictorum; his verbis, *Que sa part & portion de mesdits biens à luy laisse retourner &c.* hoc est, *Quod pars & portio bonorum meorum ipsi relictorum revertantur, &c.* quæ verba tam prælegatis, quàm universaliter sub clausula residui relictis, conveniunt; ut expresso jure, quod hæc dissimulari nequit, decisum est, *l. Marcellus §. quidam liberis, & ibi DD. Ad Trebell. DD. in l. Cum virum C. De fideicom. Alex. conf. 33. Videtur vol. 4. Paul. Paris. conf. 18. Etsi quod n. 15. vol. 3. præsertim quia testator non gravaverit filios suos hoc reciproco fideicommissum, in casum deficientium liberorum in qualitate hæredum (quo casu magnâ subtilitate defendit Carolus Ruinus, conf. 65. Primo per ordinem n. 16. vol. 2. fideicommissum de portione, ad hæreditatis portionem restringi) sed simpliciter in sola ac nuda qualitate liberorum; in qua tam prælegata, quàm residuum est relictum; * omniumque maximè, quod tribus prælegatis, quæ testator tribus filiis adscripsit, immediate subiecerit hanc clausulam, à conditione cy desous escripte; hoc est, sub conditione infra scripta. Impropiè enim frequenter sic accipitur hæc vox, conditio,*